

La següent història, *LA HISTÒRIA D'UNA TASSA DE CAFÈ*, és un bon exemple de la complexitat que hi ha rere un fet quotidià qualsevol. Un bon intent de comprendre aquesta complexitat n'és intentar dibuixar el diagrama de totes les variables esmentades i les relacions que s'estableixen entre aquestes variables.

LA HISTÒRIA D'UNA TASSA DE CAFÈ

(Traducció lliure d'un article d'Alan Thein Durning i Ed Ayres publicat a la revista World Watch, setembre-octubre 1994).

1. La història convencional

El passat dia 22 d'abril, Dia de la Terra, en Josep Català va començar la jornada, com sempre, bevent una tassa de cafè. Mentre llegia les notes que havia preparat per a la xerrada que havia de donar aquella tarda, com a voluntari d'un grup ecologista, en un col·legi de Sants sobre els problemes ambientals del nostre planeta, assaboria el reconfortant gust amarg del seu cafè matinal.

Aquell vespre va quedar per sopar amb uns amics en una llesqueria de Gràcia. Després de sopar, i mentre la conversa girava entorn dels canvis esperançadors que es perceben en la societat del país, pel que fa a la preocupació ecològica i que contrasten amb la insensibilitat de l'Administració, en Josep prenia una altra tassa de cafè que l'ajudava a mantenir l'atenció malgrat el cansament que sentia en aquelles hores.

2. La història mai no explicada

Però si per a en Josep el dia va començar i va acabar amb el gust familiar del cafè als llavis, la història de les tasses que es va prendre havia començat molt abans.

Es podria dir que la història es va iniciar amb la recol·lecció dels grans de cafè, en una petita granja de les muntanyes de la regió colombiana d'Antioquia. En realitat, la història s'havia iniciat tres generacions abans, quan la regió d'Antioquia fou desforestada completament durant el primer "boom" del cafè.

Com a conseqüència, els boscos humits de la regió estan entre els ecosistemes més amenaçats del món.

A Antioquia, es van necessitar 200 grans de cafè -el voltant del 5% de la producció anual d'un arbre del cafè- per fer les dues tasses que en Josep va beure aquell dia. Durant l'any passat, la seva mitjana de dos cafès diaris va consumir la collita de 18 arbres.

Conrear aquests arbres va necessitar grans dosis de pesticides, manufacturats a la vall del Rin. Els abocaments d'aquestes fàbriques han contribuït a convertir el Rin en un dels rius més contaminats del món. A Colòmbia, alguns dels pesticides van afectar els pulmons dels pagesos. Altres residus, rentats per les pluges, van afectar els ecosistemes fluvials.

Els grans de cafè foren embarcats cap a Barcelona en un vaixell construït al Japó, amb acer fet a Corea. L'acer fou obtingut a partir de ferro procedent de terres tribals de Papua-Nova Guinea. La gent d'allà va rebre poca compensació o cap pels seus recursos perduts i per la seva aigua contaminada. La mineria fou encoratjada pel govern de Papua-Nova Guinea, que promou les exportacions, per cobrir el deute a curt termini que pateix -malgrat que els béns exportats disminueixen les perspectives a llarg termini de la seva pròpia població.

A Barcelona, els grans de cafè foren tractats a 400°C durant 13 minuts. Foren empaquetats en bosses amb quatre capes: de polietilè, niló, alumini i polièster. Les tres capes de plàstics van ser fetes amb cru portat per un petrolier des de l'Aràbia Saudita. Els plàstics foren fabricats a factories dels polígons industrials de Tarragona, on es concentren desproporcionadament moltes indústries tòxiques i perilloses.

La capa d'alumini del paquet de cafè fou feta als Estats Units, a la costa nord-oest, a partir de la bauxita obtinguda a Austràlia i transportada a través del Pacífic en un vaixell mogut per combustible d'Indonèsia. La mineria de la bauxita violà les terres ancestrals dels aborígens australians. La refinaria d'alumini fou alimentada per una presa hidroelèctrica al riu Columbia, que va destruir l'economia de subsistència basada en la pesca del salmó dels indis americans de la regió.

Les bosses amb el cafè torrat foren transportades cap a un centre de distribució d'una cadena d'hipermercats al Vallès. La gasolina per als camions fou processada també a Tarragona.

Com a bon ecologista, en Josep havia evitat conscientment l'ús de filtres de paper per a la seva cafetera. En el seu lloc, usava un filtre amb una làmina d'or que es pot usar indefinidament. No sabia que l'or del filtre procedeix de Rússia, on la producció d'1/10 d'unça d'or genera una tona de residus

miners. Amb la pluja, els residus acidifiquen els rius i causen danys severes a la vida aquàtica i a l'agricultura.

En total, la producció del cafè d'en Josep va necessitar quatre usos directes de combustibles fòssils i centenars d'usos indirectes. Aquestes dues tasses de cafè també van contribuir a la degradació d'ecosistemes forestals a Colòmbia, a Papua-Nova Guinea i a Rússia.

Finalment, les dues tasses van implicar, si més no, tres explotacions directes als pobles indígenes o minories culturals, a Papua-Nova Guinea, Austràlia i als Estats Units.

Res d'això no va passar pel cap d'en Josep Català mentre assaboria els seus cafès de cada dia.

3. Quina història és certa?

Totes dues. El cafè és un dels plaers de la vida. Ha contribuït a innombrables moments de bona conversa i ha ajudat a gent com en Josep Català a despertar-se al matí i a mantenir-se atent mentre llegeix de nit.

També és cert, això no obstant, que la producció d'una sola tassa de cafè requereix la participació d'un enorme ventall de materials i processos. Hi ha la despesa elevada de recursos energètics. La qüestió no és si el producte final és bo o dolent, sinó si els mètodes particulars utilitzats en la seva producció són apropiats.

És possible continuar produint cafè d'una forma que -quan es multiplica pels centenars de milions de persones que el disfruten cada dia- és molt destructiva per als sistemes biològics de la Terra i per a les cultures humanes.

Però també és possible produir el mateix producte amb molt menys impacte. I això és així per a la majoria dels productes que consumim cada dia.

Nota: Evidentment, en aquest article només és fictici el nom de Josep Català.

Pau Esteban

JOC del cabdell de llana

"Jo que bec Coca-cola de llana, faig servir alumini....Jo que faig servir alumini, l'extrec de l'Amazona....Jo que l'extrec de l'Amazona, destrueixo la selva tropical...jo que destrueixo la selva tropical, participo en l'extinció d'espècies... jo que...."